

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezne številke L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto IX. - Štev. 45

Trst - Gorica 11. novembra 1955

Izhaja vsak petek

Ali se le íasni?

V našem listu smo vsa ta leta izpovedovali, da morajo prej ali slej začeti pametni in razumni razgovori med obema narodnostima, ki naseljujeta vzhodna obmejna področja Italije. Samo medsebojno spoznavanje in razumevanje lahko tvori osnovo sožitja, katerega razvoj so mržnja in zaničevanje, pa tudi kitajski zidovi nezanimanja enega za potrebe drugega doslej tako zavirali. In vendar je tukajšnji Italijanom in Slovencem usojeno, da živé skupaj, pa naj meje potekajo enkrat tako, drugič drugače.

Na žalost so ti naši pozivi ostali več ali manj glasovi vpijočega v puščavi in niso bili redki pojavi, da so nam na trezne besede odgovarjali na demagoški način. Vsekakor so bili takšni pojavi manj redki kot glasovi posameznikov, ki so tu in tam pokazali, da so pripravljene vsi zagrabiti to boleče vprašanje italijansko-slovenskih odnosov na tem kočljivem kosčku jadranske zemlje.

Zdaj pa smo le dočakali, da se je nekako začelo jasiti. Znana italijanska revija *«Il Ponte»* je n. pr. posvetila svojo zajeto, 376 strani obsegačo dvojno številko (avgust-september) sodobni Jugoslaviji. Ne bomo na tem mestu obravnavali Jugoslaviji posvečenih člankov, glede katerih imamo precej pomislekov in pripomb. To bomo storili ob drugi priložnosti. Pač pa moramo omeniti, da sta v isti reviji objavljena tudi dva članka italijanskih avtorjev, ki prikazujejo italijanski javnosti naše probleme. Prvega je napisal Carlo Schiffrer pod naslovom *«Dvogovor o Trstu in Istri»* drugega pa Enzo Colotti o temi *«Italijani in Slovani v Juljski Benečiji»*. Oba sta napisana zelo stvarno. Schiffrer je sicer nekam črnogled, medtem ko je Colotti izredno odločen v obsojanju vse dosedanje zgrešene italijanske politike v teh krajih, od let po prvi svetovni vojni, ko je Italija zahtevala od Slovencev, naj bi čez noč postali zvesti podaniki, ne pa samo državljani Italije — tako pravi Colotti — preko fušističnih nasilstev, ko je nasilje klicalo nasilje, pa do najnovejših praks, v kateri so do Slovencev nerazpoložene močne krajevne skupine še vedno znale prevladati nad funkcijami, ki bi hoteli postopati v drugačnem duhu. Ni treba še pristavljati, da Colotti zagovarja lojalen odnos do narodne manjšine, spoštovanje njenih pravic in pošteno izvajanje Londonškega sporazuma.

Drug važen doprinos prikazujev tujašnji narodnostnih razmer italijanskim krogom je zadnja, skoro izključno tržaškimi Slovencem posvečena številka revije *«Trieste»*. Uvodni članek o *«Deželi, cerine prosti coni in manjšinah»* (Rogione, Zona Franca, Minoranze) je napisal nekdanji italijanski politični svetovalec pri Zvezniški vojaški upravi profesor Diego De Castro. V njem ugotavlja, da je sožitje dveh narodnosti v teh področjih stvarnost, ki zahteva točno določeno manjšinsko politiko, o kateri pa v Rimu še niso sklepali. To je velika škoda, posebno, ker so v Rimu še vedno zaznavni močni sledovi predvojne fušistične politike, ki je stremela po uničenju narodnih manjšin. Posebno Italija, ki je nad 99-odstotno narodnostno enotna država, se po De Castrovem mnenju ne bi smela bati spoštovanja pravic narodnih manjšin. *«Nares, da takšna politika pripravljajo pot bodoči izgubi kosov narodnega ozemlja — piše De Castro. Pripravljajo jo, toda samo v primerih izgubljenih vojn. Toda ni nobene države, ki bi načrtovala svojo bodočo politiko tako, da bi v njej predvidevala vojaške poraze» — zaključuje nato svojo misel. Dodati bi še lahko, da pri porazih tudi nasilje ne pomaga, da bi si ohranili krivično prilasteno tujo zemljo. Nasprotno, kvečjemu se pospeši in poveča izgube. Vsaj tako kaže najnovejša zgodovina. De Castro pametno svetuje, da mora dotičnik, ki vodi manjšinsko politiko, skušati misliti ne s svojo glavo, temveč s glavo tistih, ki so predmet te politike. Spoštovati je treba dano besedo in manjšina mora točno vedeti, kje so meje njenega avtonomnega dejanja in nehanja. De Castro dodaja, da so pravice, zajamčene tržaškimi Slovencem s manjšinskim statutom, zelo široke. Je pa za to, da se statut izvaja, da se s tem uspešno izžili njegovo spoštovanje tudi ob strani Jugoslavije in da se v slučaju ustanovitve skupne dežele z Goriško in Videmsko pokra-*

jino raztegnejo enake pravice tudi na goriške Slovence.

De Castrovem članku sledi obsežno poročilo o anketi, katero je med tržaškimi Slovenci izpeljal Giorgio Cesare. V ta namen je obiskal skupitve raznih slovenskih političnih skupin, med njimi tudi dr. Josipa Agneletta. V svojem članku *«Tržaski Slovenci»* (Gli Sloveni a Trieste) prikazuje na pregleden način politično organizacijo, strankarsko porazdelitev in želje tržaških Slovencev. S svoje strani bi le pripomnil, da je postavil Slovensko demokratsko zvezo v svoji klasifikaciji preveč na desno (uvrstil jo je v *«centro-destra»*). Najbrž ni za vedeloval pisanja našega lista, to je njenega glasila, iz katerega bi lahko razbrl, da vztrajno izražamo svojo naklonjenost do resnično demokratskega socializma in do raznih reformističnih kril v italijanskih in drugih demokratskih strankah. Čeprav smo nasprotniki komunizma, smo vendar med tistimi, ki smatramo, da se komunizem uspešno pobija z uvajanjem, ne pa z odkrepanjem temeljnih socialnih reform. V tem smislu smo n. pr. pozitivno komentirali izvolitev Grončiča za predsednika Republike, kakor razne pojave v vrstah italijanskih socialnih demokratov. Toda ta vrednota pripomba ne izpreminja vednosti sicer bistveno objektivnega prikaza Georgija Cesareja.

Vsekakor pa je Giorgio Cesare napadal tolmachi strah voditeljev tukajšnji Slovencev, češ da Jugoslavija ne bo izpolnjevala obveznosti Londonškega sporazuma. Dvo mmo, da so mu nekateri voditelji rekli kaj takega. Verjetno so ga le opozorili na različne pravice, ki bi jih tudi pri vestnem izvajanju Sporazuma na obeh straneh uživali (Nadaljevanje na 2. strani)

KOMUNISTIČNI REŽIMI NATEGUJEJO VAJETI

Poostritev v Vzhodni Nemčiji

Ob vsej plohi miroljubnih izjav in nasmeškov, s katero obispa razni komunistični državniški zahodni svet, se vedno bolj jasno kaže, da nameravajo komunisti izkoristiti morebitno premirje v hladni vojni za ureditev svojih vladavin. V ta okvir spadajo tudi nekateri novi predpisi, katere so te dni uveljavili v Vzhodni Nemčiji.

Med njimi je globoko odjeknila prepoved pošiljanja paketov kaznjencem, ki živé po raznih jetnišnicah in taboriščih za prisilno delo. Nov režim je stopil v veljavo 1. novembra. Pred tem so morali vsi jetniki sporočiti svojemu, da naj jim nikar ne pošiljajo paketov, ker je zanje v vsakem pogledu zadostno poskrbljenost. Kdor je imel med zadnjo vojno ali pa sploh kdaj priliko preživeti vsaj nekaj časa v takšnih kazenskih zavodih ali v taboriščnih barakah, ve, kaj to pomeni.

Trše nastopanje je napovedal tudi Grotewohl, predsednik vlade Vzhodne Nemčije. Svoj program je strnil v treh točkah: 1) zločiti je treba odpor razlaščenih veleposelstnikov in velekapitalistov, 2) pospešiti in izpopolniti je treba socialistično izgradnjo, 3) pospešiti je treba ustanovitve in organiziranje lastnih vojnih sil.

Poleg očitkov, da se ponekod še vedno uveljavljata stari kapitalistični duh in meščanska miselnost, ki zavirata socialni napredek, je zanimivo, da vidi Grotewohl glavni izraz odpora »razlaščenih veleposelstnikov in velekapitalistov« v množičnem begu kvalificiranih delavcev, ki zapuščajo Vzhodno Nemčijo in iščejo zatočišča na Zahodu. Vsem, ki vedo, kako velike skrbi in breme predstavlja ta nenehni dotok ljudi za Zahodno Nemčijo in za ves zahodni svet, se mora pa pri tem zdeti prav iz trte zvita in smešna Grotewohlova trditve, da gre v tem primeru za pravo organizirano krajo kvalificiranih delovnih moči, katere naj bi Zahod namenoval vabil iz Vzhodne Nemčije, ker jih rabi za svoje vojne industrije.

Grotewohl je obenem zapovedal, da je treba podvzeti vse potrebno, da se ta odliv ljudi ustavi. V tem smislu so vsem namenečcem vzhodne Berlina in obrobah področij prepovedali obiskovanje zahodnega Berlina in sploh zahodnih področij. Staršem, ki so doslej pošiljali svoje otroke na šolanje v zahodni Berlin, pa je Grotewohl ponovno po-

Ko je pretekli teden prišla na ženevski konferenci do polnega izraza globoka razlika, ki deli zahodne sile od Sovjetske zveze, so vsi pričakovali, da bo Molotov izkoristil svojo pot v Moskvo, na prošlavo obletnice oktobrske revolucije, za to, da se vrne z novimi, zmernejšimi predlogi. Zahod mu je vendar složno pokazal, da ne more sprejeti nobenega načrta za reorganizacijo evropskega sistema kolektivne varnosti, če ni prej zalejena glavna evropska rana, in te je, če se prej ne poskrbi za združitve zdaj razbite Nemčije.

Molotov je trdil nasprotno: najprej je treba poskrbeti za kolektivno varnost in šele nato naj se izvede združitve Nemčije.

Se pretekli terek dopoldne, ko so se prvič zopet odprla vrata konferenčne dvorane, so mnogi ugledni poročevalci upali, da pride do senacionalnega preobrata. Ali ni Molotov vendar izjavil, da nosi iz Moskve kovček poln dobrih stvari? Nekateri so celo vedeli povedati, da so sovjetski državniški pooblastilci Molotova, naj pristane na zahodno zahtevo po združitvi Nemčije na osnovi svobodnih volitev. Edina razlika naj bi bila v tem, da bi Sovjetska zveza zahtevala, naj se volitev ne izvede 15. septembra 1956, temveč enkrat kasneje.

Toda komaj je Molotov začel govoriti, so vse te nade splavale po vodi. Molotov je sicer poudaril, da zagovarja združitve Nemčije, vendar pod pogojem, da ostanejo v Vzhodni Nemčiji v veljavi vse socialne pridobitve (nad katerimi je prebivalstvo tako navdušeno, da je samo oktobra pobegnolo od tam v Zahodno Nemčijo 30.000 ljudi) in da se za vedno onemogoči, da bi v združeni Nemčiji zopet zavladal militarizem. Z drugimi besedami: Nemci naj bi ne smeli izpremeniti

sedanjega režima v vzhodni polovici svoje domovine, torej nič svobodnih volitev, ker bi tako in tako nič ne pomenile. Sigurno jamstvo proti morebitni militarizaciji pa je v smislu dosedanje sovjetske politike samo nevtralizacija Nemčije, torej zopet nekaj, česar Zahod neče.

Presenečeni niso ostali samo častniki, temveč tudi predstavniki tih zahodnih volesil. Nekateri pravijo, da so se samo tako delali, kajti če so bili realni, drugega tudi niso mogli pričakovati. Na njihovo željo je bila seja prekinjena. Vzel so si oddih, da lahko s premislekom odgovorijo na najnovejša stališča Molotova.

Položaj je zopet tam, kjer je bil pred tednom dni. V kolikor ena ali druga stran ne popusti, mora ženevska konferenca končati z neuspehom. Se vedno je namreč možno, da so vse dosedanje poteze samo taktika, da Zahod morda le ni tako odločen, da bi vztrajal na združitvi ali pa, da Sovjetska zveza le ne bo razbijala konference zaradi tega, ker na noben način ne bi hotela pristati na združitve Nemčije. Tako so se razširili glasovi, naj bi Tito sporočil Dullesu enega izmed kompromisnih predlogov: Sovjetska zveza naj bi v jugovzhodni Evropi izpuščila iz svojega objema nekaj manjših satelitov, katerih vodstvo bi prevzel Tito, v zameno za »samostojnost« teh držav, za katero se je Dulles na Brionih ogreval, pa naj bi Združene države, Francija in Velika Britanija pristale, da ostane Nemčija na severu še naprej razdeljena. Evropski mir naj bi torej bil rešen na nemški račun, z nekaterimi formalnimi uspehi na evropskem jugovzhodu, toda v strašno moralno izgubo Zahoda.

Kakor so te govorice malo verjetne in v velikem nasprotju z vsem, kar so zahodne velesile doslej u-

NEPA (Nova ekonomska politika) sledila nasilna kolektivizacija, katero je toliko kmetov plačalo s svojimi življenji in pregnanstvom v Sibirijo.

Posledice nasilne kolektivizacije Sovjetska zveza še do danes ni prebolela. Kmetijstvo je še vedno Ahilova peta njenega gospodarstva. Kako bo to s Kitajsko, ki obeta množično proizvodnjo traktorjev šele za leto 1958, bomo videli v bližnji bodočnosti. Eno pa je jasno: v kitajski KP sta doslej nekoliko obstojali (koeksistencija svoje vrste) ekstremno in umerjeno krilo. Rezultat te koeksistence je bila bolj človeška in bolj obzirna notranja politika kitajskih komunistov. Zdaj pa je videti, da je odločno prevladalo ekstremistično krilo. Kitajska bo kledila sovjetskim vzorom. Mao Tse-tung je že izjavil, da je notranja, t. j. partijska opozicija, prešla na stran buržoazije. S tem je obenem dal policijskim oblastem prostoro, da jo lahko preganjajo.

Teror, s katerim se bodo kitajski komunisti spravili nad svoje razredne sovražnike, bo spremljal torej tudi teror, s katerim bodo likvidirali svoje lastne umerjene pristaje, svojo notranjo strankarsko opozicijo. Proces, ki je leta 1952 že začel, a so ga zaradi nezvestnosti (Stalinova smrt!) nato ustavili, bo zdaj brezobzirno uresničen. Potem ko so kitajski komunisti spoznali, da nimajo več za seboj večine naroda, kateri jim je sledil, dokler ni bila zagotovljena nacionalna neodvisnost in izvedena agrarna reforma, jim pač ne preostane drugega, kot da se poslužijo nasilja in odkrita diktature. Vse obljube, ki so jih dajali med državljansko vojno, vsi ideali svobode in demokracije, vsa zagotovila kmetom, delavcem in izobražencem, vse je pokopano. Tako tudi Kitajska dokazuje, da od komunizma nihče ne more pričakovati drugega kot je komunizem do sedaj še vedno dal: diktaturo, policijsko in totalitarno državo, v kateri zamre zadnji žarek svobode in izgine zadnja sled posameznikove neodvisnosti.

Mao Tse-tung napoveduje, da bo do vso ogromno državo razdelili v 1.300.000 kolektivnih posestev. V vsakem bo delalo okrog 400 ljudi. To bodo komunistične »grofije«, vladali pa bodo v njih »predsedniki«, novodobni grofje komunističnega laži-napredka, ki vodi ljudi v nov srednji vek poenotene miselnosti in nazorov.

S preprostimi besedami: Mao Tse-tung je napovedal, da bo v svoji državi izvršil to, kar je leta 1930 izpeljal Stalin, ko je za politiko

stvarile in zastopale, je vendar značilno, da postajajo Nemci ob dosežanjem poteku ženevske konference vse bolj zaskrbljeni. V Ženevi sta bili v terek že zastopstvi obeh glavnih zahodnonemških strank: socialnih demokratov z Ollenheuerjem na čelu, medtem ko je vlada in s tem demokratsko stranko predstavljal zunanji minister von Brentano. Eni in drugi so zatrjevali svojo zvestobo Atlantskemu paktu. Evropski obrambni zvezi in sploh ideji evropske združitve, obenem pa so poudarjali, da se nikakor ne morejo odreči svoji zahtevi po nemški združitvi in narodnem edinstvu.

Dulles na Brionih

Po sporedu svojega načrta kratkih obiskov je zunanji minister Združenih držav, Dulles, preteklo nedeljo obiskal tudi predsednika Jugoslavije, Tita. V spremstvu svoje soproge in sodelavcev je priletel v Ljubljano, kjer ga je čakala že prav množica novinarjev. Po kratki vladni pozdravni izjavi se je takoj odpeljal na Brione, kjer ga je ob 12.30 sprejel Tito. Sledilo je kosilo, temu pa razgovori, ki so se zavlekli do 18. ure, ko je bilo končno zadoščeno tudi novinarski radovednosti.

Dulles je povedal, da je s Titom razpravljaj o najbolj perečih mednarodnih vprašanjih. Obvestil je Tita o poteku razpravljanj v Ženevi, pri čemer je slišal mnenje Tita o možnosti ureditve vprašanja nemške enotnosti in vzajemne varnosti. Detaktila sta se tudi položaja v Egiptu, glede katerega bo Tito ob priliki svojega obiska sporočil Dullesovo mnenje polkovniku Nasserju. Glede vzhodnoevropskih držav pa sta Tito in Dulles oba prepričana, da imajo te dežele pravico do svoje neodvisnosti brez zunanjega vmešavanja, kakor tudi, da same odločajo o tem, kar želé.

Dullesov obisk pri Titu je vzbudil veliko pozornost in številne komentarje. Vsi poudarjajo, da je Tito s tem dosegel velik osebni uspeh, posebno ko je Dulles tako pohvalil njegovo vztrajnost in odločnost pri ohranjanju jugoslovanske samostojnosti. Seveda moramo tudi pri teh besedah razlikovati diplomatske fraze in stvarnost, kajti težko si je misliti, da bi Dulles zdaj naenkrat odobral prav tisto tezo protiblokovske in nevtralistične politike, za katero se Tito — z ovidnim blagostanjem Moskve — v zadnjem času tako ogreva.

Tudi Dullesova izjava o pravici vzhodnoevropskih držav, da si same določajo način lastnega življenja in smer svoje politike, je izjavila kaj različne pripombe in razlage. Ali naj to pomeni, da so Združene države naenkrat izpremenile svojo politiko in postale zagovornice režimov, ki so bili tem državam vsiljeni? Ali pa naj pomeni prav nasprotno, da je treba tem državam dati priliko, da se jih odrešijo? Značilno je, da se je celo *«Jugpress»* čutila prisiljeno, da izjavi, da je jugoslovansko stališče do tega vprašanja znanq in da se z Dullesovim obiskom ni nič izpremenilo.

Na Brionih torej najbrž le ni bilo vse tako soglasno. Prav gotovo se je ponovilo vsaj to, kar se ponavlja pri vseh sestankih med stariimi državniki Zahoda in revolucionarji Vzhoda: istim besedam pripisujejo vsak svoj pomen.

Videmsko zasedanje

Ze nekaj dni zaseda v Vidmu mešana komisija, ki razpravlja o vprašanjih v zvezi z ureditvijo malega obmejnega prometa.

Kakor se sliši so doslej razpravljali v glavnem o členu 40. videmskega sporazuma, ki obravnava prenos valute in blaga iz enega področja na drugo.

Bajé sta se obe delegaciji sporazumeli na novo rešitev, ki predvideva določeno povišanje vsot denarja, ki bi ga imetniki obmejnih izkaznic smeli prenašati čez mejo.

Tako naj bi prebivalci italijanskega področja mesečno smeli prenesti 7 tisoč lir, Jugoslovani pa 3500 din. To pomeni, da bodo Tržačani lahko ob tedenskem prehodu namesto dosedanjih 600 lir prenesli 1750 lir, Jugoslovani pa semkaj 800 din.

Nadalje naj bi Tržačani, ki bodo zamenjali lire v dinarje po uradnem tečaju, smeli nesti s seboj protivrednost v blagu, kakor predvideva člen 9.

Kako živi sovjetski podanik?

II.

Omejene količine nakupov

Sovjetski državljani danes lahko kupi vse, kar se mu nudi. Racionalizacija ni več. Le pri živilih vlada je še omejitve. To se pravi, da posamezni kupec lahko nakupi samo določeno količino blaga. V vseh živilskih trgovinah visijo poleg cenikov tudi še posebni seznam, ki povedo, kolikšno količino nekega blaga kupec lahko kupi. Koncem septembra so znašale te količine v Moskvi: za kruh največ 2 kg, za belo moko največ pol kg, za testenine 1 kg, za meso in mesne izdelke 2 kg, za maslo 400 g, za sir 500 g, za sladkor 500 g, 4 jajca itd. Te omejene količine ne veljajo na o-sebo, pač pa za posamezni nakup. Kupec bi si lahko nakupil v posameznih količinah tudi po trikratne ali večkratne količine, če bi toliko trgovin obiskal.

Kakšen smisel, se bomo spraševali, pa imajo potem vse te omejitve? Nakupi v več trgovinah so za ruskega človeka nemogoči. Zenske so vse po vrsti zaposlene. Za nakupe imajo le malo časa na razpolago — in še to le ob večernih urah. Takrat pa so vse trgovine nabit polne. Povprečna gospodinja čaka tudi po dve uri v trgovini, da pride na vrsto. Prav zato so omejitve tudi učinkovite. Birokracija pa pri tem zasleduje tudi še čisto tehnične cilje. Na ta način je kopičenje živil onemogočeno in so dnevi nakupi za državne prodajalne približno vsak dan enak tabo po količini prodanega blaga kakor po množini inkasa. Če bi temu ne bilo tako, bi državna birokracija preživljala še večje polomije pri razdeljevanju potrebin kakor jih doživlja danes.

Industrijski izdelki

Pri nakupih industrijskih proizvodov pa ni nobenih omejitev. To pa pri totalnem načrtnem gospodarstvu, kakršnega izvaja Sovjetska zveza, ne pomeni, da se je komunisti na vlada odpovedala vsakega vpliva do nakupovalcev. Nasprotno, v celoti drži vlada potrošnja krepko in naravnost brutalno na vajeti. Pomislimo samo na vsakoletne proizvodne načrte, pri katerih že vnaprej določijo za vsako vrsto blaga točno določene količine, ki so največkrat neprimerno manjše kakor pa je dejanska potreba. Učinkovite metode si je težko zamisliti; kajti porabiti je mogoče le tolikšne količine, kolikor jih bo izdanih. Da bi pa vlada vskladila relativno majhne količine z mnogo večjimi potrebami, izvaja komunistična vlada politiko cen, ki učinkovito omejuje porabo. Cene mnogih vrst industrijskih izdelkov so tako visoke, da si oghromna večina delovnega ljudstva iz izdelkov ne more privoščiti.

Seveda so tovarniške cene, ki jih tudi v Sovjetski sestavljajo iste sestavine kakor po drugih deželah, namreč seštevek lastnih stroškov in dobička podjetja, znatno nižje od prodajne cene. K temu seštevk prihajajo v Sovjetski še tretja sestavina, delež države na dobičku, ki je neke vrste prometni davek. Ta prihaja seveda v poštev le pri potrošnem blagu, ne pa tudi pri dobrinah kapitala. Delež države pri prodajni ceni je za vsako vrsto industrijskega blaga različen in znaša od 1 do 90 odstotkov prodajne cene. To je naravnost strahotno obdavčenje, če primerjamo prometni davek pri nas, ki je izredno visok in znaša 3 odstotke. Prav zato plačuje sovjetski državljani industrijske izdelke po cenah, ki so dva do trikrat višje od cene lastnih stroškov. Tu postaja obdavčevanje pristna kontribucija, in nihče ne bi mogel trditi, da je tako očitno ropanje delavčevega težko prisluženega dohodka socialna pridobitev. Nasprotno, tako postopajo je skrajno odušerilo in nesocialno. V kapitalističnih deželah so si vsi sloji soglasni, da je od vseh davščin prav prometni davek najbolj krivičen, ker je od njega v največji meri prizadet najbiknejši sloj z najmanjšimi dohodki, medtem ko srečnejši in zato maloštevilnejši sloji z debelo denarnico komaj občutijo davčni vijak. Prav Sovjetska zveza enkrat očitno dokazuje, da ima vsak gospodarski ustroj prav tiste davščine, ki so najbolj osvojevane. Fevdalni ustroj napenja zemljiški davek, kapitalistični ustroj dohodnino in premoženjske davščine, komunizem nesocialni prometni davek.

H. ROEPER
(Dalje prihodnjič)

VESTI z GORIŠKEGA

Obramba diktature in novolistarji

Kadar diktatorski režimi doživijo kak polom, kličejo na pomoč vse svoje sile; namreč tudi svoje sopotnike! Tako je »Novi list« št. 75, leto IV., od 27. oktobra 1955 priobčil tak tipičen članek pod naslovom »Nova gospodarska politika Jugoslavije« s preveč očitnim namenom, da krivce poloma, to je komunistično partijo in vse njene voditelje, opravičuje in zagovarja! Saj je članek ena sama niz prikazovanja katastrofalnih posledic vojne, ki naj bi jih komunistični režim prejel za dediščino kot zapuščino samih ruševin in dolgov prejšnje nekomunistične Jugoslavije in pa nacifašističnih okupatorjev.

Koliko tisočev jugoslovanskih pripadnikov so komunisti pobili in domačji oropali, »Novi list« seveda ne pove!...

Za »Novi list« je važno povedati, da si je »ljudstvo« (piši in beri »komunistični diktatorji!«) zastavilo velepotezni načrt popolne veleindustrializacije države, za kar je žrtvovalo vse sile in moči ter kapital na škodo kmetijstva! Zelelo se je osvoboditi tujega kapitala in postati močnata industrijska država, da ne bi v tem oziru bila odvisna od tujega trga!

Pomoč, ki bi jo bila morala za to dati Sovjetska zveza, je leta 1948 izostala, ker je Kominform Tita obsodil. Tedaj se je Tito obrnil na Zahod in Amerika mu je priskočila na pomoč. Toda vse zaman: industrializacija le ne more naprej, kakor so komunistični diktatorji želeli in hoteli, in stradanje ljudstva postaja iz dneva v dan obupnejše in neznosno!

»Novi list«, kot zvest zagovornik komunističnih diktatorjev, pripisuje krivdo vsemu temu v prvi vrsti Sovjetom, zaradi omenjene kominformovske izjave, nato pa ugotavlja, da ljudstvo nadaljnega stradanja več ne zmore.

Odtod odošleje komunističnih diktatorjev — trdi »Novi list« — za opustitve velikopoteznega načrta popolne industrializacije države in povratek h kmetijstvu, ki naj nudijo ljudstvu kruha za življenje. V ta namen — trdi zopet »Novi list« — so kmetom dovolili izstop iz prisilnih kmetijskih zadrug in samostojno obdelovanje zemlje. To je sicer pripomoglo, da je poljedelstvo

sicer oživelo, vendar je še vedno močno zaostalo — pravi »Novi list« — in zaključuje s prerokovanjem, da bodo vendarle pridelovanje pšenice toliko zvišali, da jim ne bo treba kupovati pšenice na tujem trgu!

Na račun stare Jugoslavije iznaša »Novi list«, kajpak, precej pikrih izrazov, kot da bi bila kaka popolnoma fevdalna dežela, čeravno vemo, da sta glavna predstavnika Novolistarjev tam živelata kot prava velika gospodala!!

Omenjeni članek »Novega lista« je seveda zbudil v naši javnosti precejšnjo kritiko, zlasti zdaj, ko imajo naši ljudje, ki hodijo čez mejo, priliko na licu mesta soditi o dejanskem gospodarskem položaju, v katerem naši bratje onstran meje, v komunističnem raju živijo!

In kakor sam »Novi list« od 3. t. m. sporoča, je njegovo uredništvo prejelo pisma, »češ da v članku od 27. oktobra niso navedeni vsi vzroki, zakaj je gospodarski položaj naše matične države še slab in neustojen. Med te »a« spada odprava vsake osebnosti ter neorganično načrtovanje, nestrokovno vodstvo ter prečastihleplni načrti v industriji.

V zadregi se »Novi list« od 3. t. m. ne ta zgovorna in jasna pisma izgovarja, da je v članku od 27. oktobra, »če ga pozorno prebereš«, večina teh vzrokov že navedenih, ob ugodni priložnosti pa se bo k stvari povrnila.

Naša beseda k pisanju »Novega lista«

To, kar »Demokracija« že od nekdaj napoveduje o polomu komunistične gospodarske politike v Jugoslaviji, to je v naši matični državi, ugotavlja tudi »Novi list« v svojih zadnjih dveh številkah. Razlika je samo ta: da je »Demokracija« ta polom že od lepega začetka napovedovala in krivdo pripisovala komunističnim voditeljem tamk. jnjskega režima, katere tudi danes dolži, da so jugoslovanskemu ljudstvu vzeli politično, kulturno, versko in sploh vsako svobodo ter ga oropali tudi gospodarske baigine in ga poglani na najnižjo življenjsko raven. Da je Titova Jugoslavija daleč od tiste življenjske blaginje, ki sta jo takrat tudi znana voditelja današnjih Novolistarjev, dr. Besednjak in dr. Bičetič, precej obilno uživala. Krivdo tega poloma pa pripisuje »Novi list« kominformovski »z«-javi od leta 1948 in njenim domnevnim posledicam na gospodarskem področju, zaradi katerih »tito ni mogel svojega drznega načrta izvesti, ker se mu ubogo ljudstvo smililo, ko tako hudo trpi na pomanjkanju!...

»Novi list« se seveda ne upa povedati, koliko sto milijonov dinarjev požro na leto Tito in njegovi veleumni modrijani, partijski voditelji, ki živijo vsi v orientalskem razkožju!!!

Ne, gospodje okoli »Novega lista«, pred našo javnostjo ne boste zlahka zagovarjali in opravičevali komunističnih pustolovcev in zločincev!

»Odprava osebnosti pobude ter neorganično načrtovanje, nestrokovno vodstvo ter prečastihleplni načrti v industriji«, to so le delni vzroki gospodarske propasti, ki jih pod pritiskom pisma, ki mu prihajajo v uredništvo, mora tudi sam »Novi list« priznati! Toda kje so še vsi drugi vzroki, kje vsa krivda komunističnih voditeljev?

Pod staro Jugoslavijo se res ni cedil med po cesti, pa je pšenico v obilini meri izvažala in svoje dolgeve za kakšno drugo tuje blago plačevala, saj so v takem položaju več ali manj vse države. Tudi Sovjetska zveza in Amerika, ki sta na marsičem bogati, morata izvažati in uvažati!

Tito in njegovi pa so v kolektivne zadrage, kamor so prisilno spravljali kmete, naložili težke milijarde ljudskega denarja, da so jih potem povečini nazaj podrli in s tem denar zapravili, ne da bi kmetijstvo izboljšali!

Kmetom pa so sedaj dovolili izstop iz prisilnih zadrug samo začasno, kakor je prav sam Tito ne davno tega priznal in napovedal, da se bo kolektivizacija kmetov še začela!

Prav zaradi tega se kmet ne mara vdajati sanjam o kakšni svobodi, saj dobro razume, da bi si Tito in njegovi partiji radi popravili svoj režimski kosti s kmetovimi žulji, da ga nato vdružejo na ženejo v kolektivistično prisilno zadrage. Zato pa kmet dela le toliko, kolikor mu je treba, da plača neznošno visoke davke in da ni ravno lačen!

»Demokracija«, ki Titov komunistični režim kritizira po njegovih

dejanjih in uspehih, so komunistični in sopotniški listi očitali blatenje Jugoslavije.

Zdaj je »Novi list« moral priznati, da je vse res, kar »Demokracija« o tej stvari piše! Ali je torej »Novi list« tudi izdajalski? Ali ne »blatiti« tudi on?!

Ne, ne blati Titovega režima, ampak samo zagovarja njegovo politiko in neuspehe opravičuje!

Mrtvih dan na Goriškem

Tudi letos so trume živih porumale na pokopališča k svojim dragim pokojnikom in polagale na grobove cvetje, prižigale svečke, molile, vzdihovale za njimi in pretekale sočutne solze.

Neme trume živih za trumami mrtvih na večni poti, ki nima konca, ne kraja!

Tudi delci borbe v vojni vihrji je ljudstvo počastilo z obiskom grobov in polaganjem cvetja in vencev s trakovi: v Gorici, v Pevmli, v Steverjanu, v Sovodnjah, v Dobrodoju in drugod.

Odškodnina za premoženja italijanskih državljanov v Jugoslaviji

V zadevi odškodnine za premoženja italijanskih državljanov v Jugoslaviji je bil te dni predložen osnutek zakona za razdelitev nadaljnjih trideset milijard lir lastnikom.

Osnutek zakona ima samo dva člena: prvi določa, naj se ocenev premoženj vrši na podlagi vrednosti, ki so jo imela na prostem trgu leta 1938, toda pomnoženo s kvocientom 50.

Drugi člen zakonskega osnutka pa določa izplačilo prvih deset milijonov lir vrednosti v celoti, to je sto odstotno; nadaljnjih deset milijonov pa osmesedstotno, še nadaljnjih deset milijonov šestdeset odstotno, na še nadaljnjih pa štiridesetodstotno. Na vsem ostalem znesku, do sto milijonov lir, pa tridesetodstotno. To pomeni, da več kot sto milijonov lir ne bi smel dobiti nihče.

Ce pa bi po gori navedenem načinu denarja primanjalo, to bi bilo preostalo, predlaga drugi člen zakonskega osnutka, naj se vsi navedeni zneski primerno znižajo, odvisno od zvišanja, toda z omejitvijo do sto milijonov lir.

Zraven tega se morajo vsi že prejeti predujmi odbiti, ker je država petnajst milijard lir že porazdelila raznim upravičencem.

Poleg navedenega bi bila vsakemu prizadetemu dana možnost pritožbe na zakladno ministrstvo, in sicer v roku 60 dni po prejemu likvidacijskega odloka, posebne komisije, sestavljene na podlagi zakona št. 1064 od 5. dec. 1949.

Merodajni krogi zagotavljajo, da bo navedeni osnutek zakona sprejet, kar pomeni, da bodo v doglednem času začeli z nakazovanjem zneskov.

Isti krogi trdijo tudi, da bo mešana italijansko-jugoslovanska komisija do konca tega leta sprejela še vse nerešene prijave premoženj v prodajo in lastnike upravičila za prejem odškodnine.

Obmejni promet v številkah

Od podpisa videmskega sporazuma do konca meseca oktobra je prišlo iz Jugoslavije v Italijo 13.298 jugoslovanskih državljanov, medtem ko je odšlo v Jugoslavijo čez prvorazredni in drugorazredni bloke na Goriškem 23.520 italijanskih

S posebnim slovesom je števerjanski župan g. Hermenegild Podveršič položil venec na spomenik vsem padlim Steverjancem in spregovoril nekaj primernih in pomembnih besed.

Venec pa je v Steverjanu položila tudi Kmetstvo - delavska zveza in s tem pokazala, da ji je veliko žrtvovanje vseh padlih občanarjev zelo pri sreju.

Na goriško pokopališče so letos prihajali tudi svoji tu počivačiji pokojniki z onstran meje, to je iz Vrtojbe, Sempetra in Mirna.

Ob obisku raznih pokopališč, grobišč in spomenikov so naše misli vzletale h grobovom vseh naših dragih žrtv druge svetovne vojne. Saj so mnogi grobovi še skriti in nepoznani! Te dni so na primer na Metajurju odkrili kakih petnajst trupel, verjetno od Nemcev pobitih borcev. Pa koliko jih je še po raznih boljših raztresenih padlih Slovencev, ne glede v kateri vojski in ednici so se borili! In koliko je še osamelih in zapuščenih slovenskih grobov po raznih koncentracijskih taboriščih!

Moji spomini na č. g. Staniča

S pokojnim župnikom č. g. Staničem sem imel priliko in srečo se pogostokrat razgovarjati. Zadnjičkrat sem ga obiskal približno mesec dni pred njegovo prerano smrtjo. Zadržal me je za dobro uro časa. Govoril je skoro samo on in ni ti od daleč ni kazalo, da bo tako kmalu zaključil svoje dragoceno življenje.

Spoznal sem se z njim pred leti in se z njim porazgovarjal o vsem mogočem, čeravno je bil moj namen slišati zlasti njegovo besedo v naših političnih zadevah.

V političnem oziru je izpovedal prepričani demokratizem na krščanski in katoliški osnovi. Demokracija je bil v pravem pomenu besede, kar je bil v vsemu pravico političnega udeleževanja in zagovarjal tudi vsako odkrito politično sodelovanje slovenskih demokratičnih političnih organizacij v borbi za pravice našega življa proti bilo kateremu sovražniku in zatiralcu.

Poslušati ga je bilo prijetno, ker je bil odkritosrčen, skoro bi rekel do skrajnosti, in je svoje mnenje izpovedoval naravno, brez ovinkov in tudi brez namena žalitve in kaj podobnega.

Poznal je zgodovino Goriške prav dobro. Tako tudi pester razmere našega življenja ter je pogostokrat pripovedoval razne dogodke in znal pravilno karakterizirati tega in onega. Dvotipov je znal brez konca!

V njegovem prepričanju ga ni ganila nobena sila in je stal raven in veder, tudi ko mu je kdo nasprotoval. Tako mi je s svojim značilnim, rahlim nasmeškom priznal, da komaj čaka, da se bo smel braniti pred ovadbo, ki jo je dr. Besednjak zaradi nekega članka vložil proti njemu, kot odgovornemu uredniku »Katoliškega glasa«.

Danes, ko ga ni več med živimi, se mi zdi prava škoda, da ni prišlo do obravnave, kajti obetalo se je, da bomo izvedeli marsikaj novega in zanimivega!

V svojem duhovniškem poklicu pa je bil tako zvest svojemu poslanstvu in pastirstvu, da je vse ukazal in vsa navodila izvrševal točno in brez obotavljanja!

Ob neki priložnosti sem mislil, da je na strani tistih, ki so nam jo precej hudo zagodili. Pa sem moral razumeti, da je bil le izvršitelj ukazov, čeravno je ukaz z nekega stališča tudi zagovarjal.

Povedal mi je tudi kakaj je pravzaprav sprejel službo v Standrežu. Prepričal ga je, naj to mesto sprejme, sam škof, in sicer s temi besedami: »Služba ekonoma v semenišču ni zadostna za Vas, ki ste duhovnik večjih zmognosti. Vi morate postati dekan v Standrežu, kar v neki meri pomeni postati slovenski škof.«

Pokojni g. župnik Stanič se je seveda pošteno nasmejal, ko je to izpovedal, saj ga za službo v Standrežu niso prepričali mikavne škofove besede, ampak dolžnost duhovnika, ki mora tja, kamor ga škof pošilja!

To pa mi je razodel zato, ker sem potožil, da se je morda prenehalno odpovedal službi ekonoma v semenišču, kjer smo Slovenci izgubili z njim zadnjega duhovnika, oziroma zastopnika!

Nov urednik »Katoliškega glasa«

Po smrti č. g. Stanka Staniča je prevzel odgovorno uredništvo »Katoliškega glasa« č. g. dr. Franc Močnik, profesor v Gorici.

GOSPODARSTVO

SAJENJE GRAHA

Zgodnji grah lahko sadimo že v novembru, in sicer v sončne lega. Grah uspeva v vsaki zemlji, najbolj pa mu ugaja srednje težka opočna.

Zemljo, kamor bomo grah sadili, moramo dobro prekopati in pognojiti z dobrim hlevskim gnojem, ker ta gnoj obvaruje grah tudi hudega mraza.

Pametno in koristno pa je, da zraven gnoja potrosimo po 4 do 5 kg superfosfata ter 2 kg kalijeve soli na vsakih 100 metrov površine.

Gnojenje hlevskim gnojem lahko izostane, če je zemlja bila že lani z njim gnojena. V tem primeru moramo zemljo za grah gnojiti s 5 do 6 kg superfosfata in z 2 kg kalijeve soli ter še z 2 kg žveplenokislega amoniaka na vsakih 100 m površine. Namesto teh zadnjih gnojil pa lahko potrosimo 8 kg gnojila P K N, vedno na vsakih 100 metrov površine.

Grah lahko sadimo v razorje 40 do 70 cm narazen eden od drugega in ga ne smemo saditi naravnost na gnojilo, ker mu lahko škoduje.

Jeseni moramo grah saditi bolj na gosto, ker je podvržen raznim škodljivcem. Proti tem škodljivcem potrosimo ob sejanju prah ALDRIN ali kako drugo podobno sredstvo, in sicer po pol kg na 100 metrov površine.

Ta sredstva dobimo pri kmetijskih konzorcijskih ali pri »Vinoagrariji« v Gorici.

Ko grah vzklasi iz zemlje, potrosimo po 1 kg apnenega nitrata na 100 metrov površine, da mu pospešimo rasto. Apneni nitrat pa smemo trošiti samo ob suhem vremenu, da ga sicer ne ožgemo in s tem uničimo!

Grah moramo tudi čimprej opremiti z dračjem, ker ga na ta način obvarujemo tudi pred zajci, proti katerim postavimo tudi strašila, kot na primer slamnate moše.

V visoke lege sadimo le zgodnji grah, na primer EKSPRESS, ALASKO in podobno.

Pozni grah, kot sta na primer SENATOR in TELEFON, pa sadimo navadno meseca februarja, in sicer v vsako lego!

V GOZDU

Ob tem lepem, suhem vremenu lahko pograbimo vse odpadlo listje, ki nam bo služilo za ležišče živine in dalo dober hlevski gnoj!

IZ SLOVENIJE

ZDRAVILNA ZELISCA

V Jugoslaviji se je močno razvilo nabiranje in prodajanje zdravilnih zelišč. Lansko leto so izvozili skoro osem tisoč ton zdravilnih zelišč in suhih gob, za kar so prejeli malo manj kot osem milijonov deviznih dinarjev.

NOVA SOLA V CEPOVANU

Ob začetku letošnjega šolskega leta so slovesno otvorili novo ljudsko šolo v Srednjem Lokavcu pri Cepovanu. Stroški za gradnjo in opremo so znašali nad 10 milijonov dinarjev.

LETALIŠČE V KOPRU

Ob vznožju hriba Sermin pri Kopru bodo zgradili civilno letališče. Dolgo bo 1000 m, široko pa 200. Strokovnjaki so prostor že ogledali in kmalu bodo začeli z deli.

VUKMANOVIC ZADOVOLJEN

V Beogradu se je podpredsednik Zveznega izvršnega sveta, Vukmanović, pohvalil pred številnim ob-

činstvom, da se je Titovi vladi posrečilo izveči Jugoslavijo iz »podedovane gospodarske zaostalosti« in ji zagotoviti neodvisnost.

Pri tem je pa pozabil povedati, da so se Jugoslavlani v vsej svoji prejšnji gospodarski zaostalosti imeli gospodarsko neprimerno bolje, da je bila predvojna Jugoslavija dosti bolj bogata in da sedanja jugoslovanska neodvisnost plačuje Amerika s svojimi dolarji!...

STANOVANJSKA KRIZA

Obšutno je pomanjkanje stanovanjskih prostorov zlasti v večjih mestih in industrijskih središčih. Podjetja in Ljubljani in okolici so zadnje čase že skoro v krizi prav zaradi pomanjkanja stanovanj, ker delavci, zlasti visoko kvalificirani, nočejo v tovarne, če nimajo preskrbljenega stanovanja. Tako ima n. pr. »Litostroja« samo še 300 starih delavcev, ki delajo že od leta 1947. Izmenjalo se je pa že nad 7 tisoč delavcev, v glavnem prav zaradi stanovanja. Pri takem nestalnem stanju zlasti kvalificirane delovne sile gotovo zelo trpi kakovost proizvodnje, kar se vidno opazi na domačem in tujem trgu.

POZARI

Požari povzročajo samo v Sloveniji okrog 200 milijonov din škoda. Večidel teh požarov bi lahko preprečili, če bi se podjetja držala predpisov in povzela primerne požarnovarstvene ukrepe. Toda daga pa se, da pogosto podjetja sploh ne upoštevajo nobenih predpisov in nimajo niti najosnovnejših gasilskih naprav.

AVTOTAKSI

MARKO KOVAČIČ

GORICA - Via A. Manzoni 16 - Tel. 2244

Se priporoča za prevoz potnikov v Jugoslavijo

ZAHVALA

Ob bridki izgubi nepozabnega brata in strica, č. g.

Stanka Staniča

župnika v Standrežu, najgloblja zahvala vsem, ki so ob težkem udarcu z nami sočustvovali: č. duhovščini z Goriškega in Tržaškega, ki je spremlila svojega sobrata na zadnji poti, zlasti zastopniku prevzvišenega g. nadškofa, zastopnikom stolnega kapitlja, predstojnikom in profesorjem Melega semenišča, preč. monsignorju dekanu, ki je vodil pogreb; zastopnikom oblasti in številnim predstavnikom goriških in tržaških slovenskih organizacij; predstojnikom in dijakom Slov. Alojzijevega; učiteljsvu osnovne šole v Standrežu; č. šolskim sestram in usmiljenkam; dekletom in fantom, ki so spremljali in nosili krsto, župljanom štandredne in podgorske župnije in vsem pogrebecem, ki so pokropili in spremlili pokojnika na zadnji poti; vsem darovalcem cvetja in vencev. Iskrena zahvala tudi gg. guvernikom v cerkvi in na pokopališču ter pevskeму zboru za zadnji pozdrav; končno vsem, ki so z nami sočustvovali ob tej težki izgubi z izrazi sožalja, zlasti pa onim, ki so nam bili v uteho in dragoceno pomoč. Zasluženo priznanje g. zdravniku, ki je pokojnega zdravil v njegovi bolezn.

Gorica, 31. oktobra 1955.

Zalujoči sestre, brata, nečakinje in nečaki ter ostalo sorodstvo.

Tovarna pohištva

PRINČIČ

KRMIN
Tel. 32 Cormons

Med radarji in tjulenji

Sest mesecev sonce ne zalde. Sest mesecev in vzhode. Ko pa zadivljajo viharji polarnih noči, ni zasmiljenja. Niti solza ne poznajo ob takih časih, ker zamrznejo in v njih ni človeški dah. Kljub temu je ledena severna čepica sveta etape — najbolj mrzla etapa — hladne vojne.

V teh dneh se je vrnila flota 120 ladij z obal Alaske v Združene države. Tovorne ladje in ledolomilci so prevozili 550.000 ton gradiva v arktični prostor. Združene države gradijo 4500 km dolg obroč radar-skih postaj pred samimi severnimi vrati svoje celine.

Na tisoče inženirjev, tehnikov in brzojavnih delavcev se je po šest mesecih dela, ki je mogoče samo v poletnih mesecih, vrnilo domov. Prihodnje poletje se bodo ponovno vrnili. Severni bok, ki predstavlja najbližnji pot iz Sovjetije v središče ameriške industrije, nadalje utrjuje. Gospodarska in strateška glavna etapa je Alaska, Sibirija Amerike.

Alaska meri 1.518.717 kvadratnih kilometrov, je skoraj pet in polkrat tako velika kakor Jugoslavija. Steje pa komaj 182.000 prebivalcev. Prestolnica Juneau ima komaj 9000 prebivalcev.

Ameriko in Sovjetijo loči morska ožina 75 km. Tako ozka je namreč Beringova ožina na najozkejšem mestu. Ko morje pozimi zamrzne, se je mogoče prepeljati s sankami z ene celine na drugo. Površni pogled na zemljevid nam razodele še več: Alaske je odskočna deska za ameriške letalske proge proti Japonski, Koreji in Kitajski. S tem pa tudi prometopolitično in strateško križišče med Vzhodom in Zahodom.

Ameriško obrambno ministrstvo se te okoliščine prav dobro zaveda. Nad dve milijardi dolarjev so do sedaj izdali za gradnjo cest in letališč. Cevovali v dolžini 1000 km veže luko Haines s Fairbanksom. Na ta način črpajo goriva z obale naravnost v notranjost dežele. Cevovali je stal 40 milijonov dolarjev in so ga dokončali prav v teh dneh. Na sto in sto milijonov dolarjev pa Alaske dobavljajo zasebni kapital v investicijske namene. Papirnice, farme za govedinarstvo, ribje konzerve in rudarstvo, vse to privablja zasebni kapital. Alaske namreč ni zgolj vojaška etapa, Alaske pomeni bodočnost.

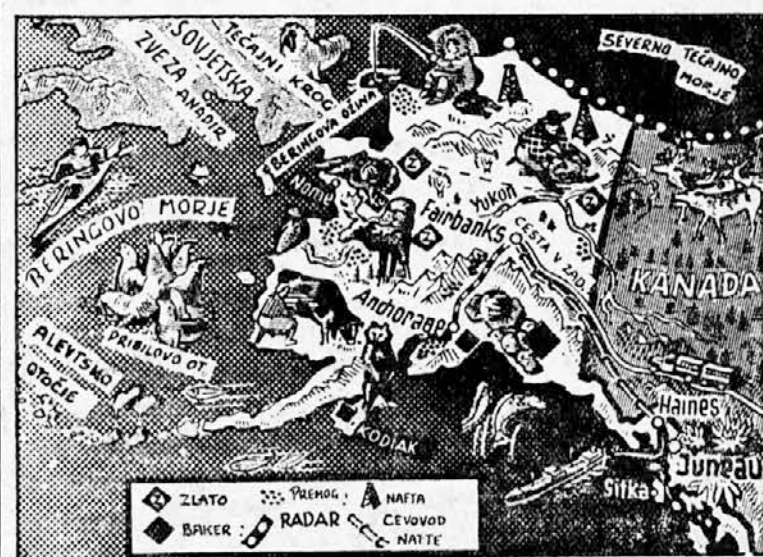
Bodočnost za sedanje prebivalce je premog, nafta, svinec, baker, zlato. Ta bodočnost pa ima še mnogo več imen: od 33 kovin in rudnin, ki jih svet danes označuje kot strateško blago, jih ima Alaske v znanih količinah nič manj kot 31. In še les povrhu. Nepregledni gozdovi iglavcev še vedno čakajo na gradnjo papirnice. Papir pa je zelo važna surovina današnjega sveta. In še vodne sile: v gradnji so elektrarne centrale z zmogljivostjo dveh milijonov konjskih sil. Kanadska družba za aluminij je pričela z gradnjo največje naprave za proizvodnjo aluminija na svetu. Prvo obdobje del 20 končali lanske leto. Za ta dela so porabili 275 milijonov dolarjev.

Končno pa je treba omeniti tudi še pradedne zaklade dežele: losose in tjuljenje. Tjulenji so dobavitelji najdragocenejših krznenih plašev. Od 100 teh plašev na svetu, jih je 80 gotovo z Alaske. Soboljeva krzna in krzna modrih lisic prinašajo

OB VESELIH IN ZALOSTNIH DNEH SE SPOMNITE SLOVENSKEGA DOBRODELNEGA DRUŠTVA!

prebivalstvu tudi zavidne dohodke. Današnji lovci na Alaske pregledujejo svoje pasti s pomočjo helikopterjev. Eno samo lovno področje je meri toliko kot pet slovenskih republik. Helikopter spada med farmarsko orodje prav tako kot pri nas kmečki voz. S helikopterji pa krožijo tudi geologi in iščejo novih ležišč rude, nafte in premoga.

Alaske je bodočnost. Prestolnica Juneau je res še zelo majhna. Kljub ogromni razdalji 6000 km

Uprašanje Srednje Evrope

Kot znano je politično propagandno mogoče voditi na razne načine. Avstrije nas je svojčas naučila, da ni treba krvavih vojn in da so radosti zakonskih spalnice boljše in ugodnejše sredstvo za povezavo usode raznovrstnih krajev in dežel.

Danes ta avstrijski ustroj sklepanja zakonov ni več mogoče. Toda ljubezen in glasa sta korakali vedno vstric. In tako so mesto ljubavnih dogovorov v obnovljeni dunajski Operi uprizorili kot primiero Beethovnovi »Fidelio«.

Fidelio je ime zveste žene, ki se je preoblekla v moškega, da bi rešila urokov svojega moža in ljubimca Spanca Pizzarra. Pizzarro je Spanec, toda nekateri zločin! Ljudče so mislili, da je v njegovi maski nekaj poteza, ki spominjajo na Molotov. Saj nas Pizzarrova odločitev, da pobije pripornike, še vedno napoči čas osvoboditve, spominja na metode komunističnih režimov, ki duševno ubijajo svoje podložnike, da bi v njih zatrli vsako misel in vsako možnost političnega ali siceršnjega upora.

Zapor, v katerem sedi Fidelijin drug, je Srednja Evropa. Beethov nove osvobodilne tirade pa (oprostite, če se o delu tega glasbenega titana izram nekam nespodljivo) grejo prav v prilog zamisli o svoboditve srca naše celine.

Prireditev je bila sijajna. Ves kulturni svet je imel priložnost, da svoje poglede obrača proti Dunaju. Celot tujakinja oboževalci preteklosti niso mogli zadržati ganjot ob pomisli na dobo sijaja, ki se ne bo več vrnila. Nekdanji dunajski dijak, ki so poznali cesarsko prestolnico z njene najbolj ljubozne strani, bivši uradniki, ki so se spominjali človekoljubnega občevarja s svojimi dvornimi svetniki, posetniki dunajskih koncertov in predstav, kavarniški mušketirji, ki so pod arkadami kavarne Central v Herengasse rovarili proti monarhiji in proti pokvarjenemu družabnemu redu, vsi ti ljubitelji preteklosti so čutili, kako jim močnejše bije srce,

zračne črte, kar bi bilo prav toliko kot iz Trsta v Bombay, ki jo loči od Washingtona, je ta miniaturna prestolnica tesno povezana z metropolo. Za sedem dolarjev je mogoče trminutni telefonski razgovor med Washingtonom in Juneauom. Čez štirinajst radijskih postaj mora vsaka beseda. Ob obali rastejo nova pristanišča. Pionirskega dela ni; tovarne, letališča in vojaška taborišča spreminjajo in modernizirajo deželo.

in da to neopazno doživljajo vstajenje dunajske opere pomenja novo vstajenje južne Evrope.

Toda vse te ljudi, ki tako lahko-miselno presojajo dogajanja v preteklosti, moramo vendarle opozoriti na resno okolnost in dejstvo: da je bivša Avstrija živila od sodelovanja raznih, in sicer raznovrstnih narodnosti, in da je propadla prav zaradi tega, ker so Nemci in Madžari leta 1913 hoteli strel politično, kulturno in gospodarsko moč Slovanov, sebe pa postaviti za gospodujočo kasto.

Od 1. 1867 pa do 1. 1917, torej skoraj 50 let, se je borbava Slovanov proti Nemcem in Madžarom napela do tistega vrhunca, da s koncem koncev popokale verige in da se je ob tem potresu sesula habsburška monarhija.

V dunajski Operi so uprizorili »Fidelio« že 1. 1917 med vojno, pozimi, v lakoti, ko so delavske množice stale pod vrtom še nekrvave ruske revolucije in je le protestirali v Floridsdorfu in na Ottakringu. V sami operi je bilo ob pomembnih izrekih slišati bučno ploskanje, in stražniki so se začudeni spogledovali ob tako bučnem nastopu proletarskih hujšakcev. Kmalu za tem je pa mladi Friedrich Adler napelil samokres proti ministrskemu predsedniku Stuerghu.

Strahovalec Pizzarro danes ni

Televizija in družinska sreča

Italijanska sodišča zanima svojevrsten proces. Abonent televizije toži televizijsko upravo zaradi kajenja hišnega mira. Tožitelj smatra, da vznemirjajo njegovo družinsko srečo dve nastopajoči osebnosti. Prva osebnost je profesor Cutolo; ki odgovarja na razna vprašanja občinstva. Abonenta ne vznemirjajo odgovori, pač pa osebni nastopi profesorja. »Cutolo se vtiho-taplja med moje štiri stene, pravi, tožitelj, »s cvetjem v gumbnici. Izgleda kot nekaj original iz Neaplja pred petdesetimi leti in prinaša v moje skromno stanovanje razdražljivo posvetnost. Kadarkoli ga gledam, imam občutek, da se je prikradel v stanovanje skozi okno. Moj starejši sin, ki ga občejuje, je prepričan, da je mogoče neopazno priti v tuje stanovanje le s cvetjem v gumbnici...«

Druga osebnost, ki tožitelja vznemirja, je šaljivec, ki nastopa kot napovedovalec. »Njegov humor je napadalen in poln ironije. Le nasproti samemu sebi je popustljiv, vse ostalo zaničuje. Razgibanost draži z najbolj prostakiimi sredstvi. Moj mlajši sin se je od njega nalezel izrazov, ki jih ne morem odobravati.«

Nekemu odvetniku, ki je tožitelju zatrdil, da bo pravdo na vsak način izgnal, je odgovoril: »To mi je vseeno. S svojo tožbo želim opozoriti javnost na pojave, ki kvarno

vplivajo na vzgojo otrok.« Na pripombo, da se temu kaj lahko izogne s tem, da sprejemnik zapre, je odgovoril: »Saj vendar plačujem abonament zato, da me uprava zabava in poučuje. Če pa televizija vtihoaplja v moje stanovanje take sodelavce, me prav tako oslepri, kakor če mi tovarna, ki prodaja destilirano vodo, natoči v steklenico žvepleno kislino. Mirno sem prenesel neko damo, ki je narekovala po televiziji kuharske recepte. Moje ženo je zapeljalo, da je pokvarila sedem ducatov jajc, enajst kilogramov govedine in tri steklenice olja. Sedaj pa mi je tega dovolila.«

Morda ta pravda ni tako napadna reklamna potegavščina za popularizacijo televizije.

ŠPORTNI DROBIŽ

VIDNI FUNKCIONARJI V ITALIJANSKEM NOGOMETU O ZADNJIH DOGODKIH

Rekli so:

Razmere v upravnem svetu italijanske nogometne zveze niso ravno razveseljive, če si je Dall' Ara, predsednik kluba Bologna, dovolil med zasledenjem naslednje izjavo: »Prihodnje leto bom prijavil za svoj klub črnca. Imenoval se bo Giuseppe Rossi, sin Marie Mencina in Giovannija Rossija. Njegovi predniki bodo iz okolice Castel Bolognese.« Dall'Ara je s svojimi besedami hotel povedati, kako smšno - naivni so tisti, ki verjamejo, da so predniki Julinha, Vinciusa in drugih italijanskega porekla. »Mogoče pa ni vse naivnost, pravi zastopnik kluba Interja. Inter je namreč kupil švicarskega nogometaša Vonlanthena in za čudo, potem ko je tucat drugih tujcev dobilo dovoljenje za nastop v Italiji, so ga švicarskemu napadalcu odbili. Nasprotniki tistih, ki so sprejeli ta odločitev, niso izgubljali priložnosti za smešenje. Med zaprašenimi papirji so odkrili na račun ministra Tambroni, ki ima med športniki poslanci in senatorji veliko besedo, naslednje neprijeto (za ministra) dejstvo. Zastopnik kaznovanega kluba Inter pravi o tem takole: »Kako naj bodo naši organi pravični, če jih vodi minister Tambroni, katerega je nogometna zveza izključila vsakega športnega delavca za tri leta, ker je kot predsednik manjšega kluba udaril s pestmi sodnika na neki nogometni tekmi?«

Neredi v Neaplju. O njih pravi znanstvenik naslednje: »Vsi mi zanje obsojajo, če je obtoženec zagrešil zločin v času, ko je pihal široko. Ta veter ima izredno slabe posledice na živno šibkejši ljudi. Na nedeljski tekmi med Neapljem in Bologno so ljudje pobesneli tudi pod vplivom južnega in vlažnega vremena.« Med neredi je bilo 150 ranjenih in dva mrtva. Zastopnik policije meni takole: »Prepričan sem, da so namerno razjarili občinstvo pripadniki sicilijskih banditov in tihoaplci. Bili so nad vse zadovoljni, da so se lahko pretepali s policijo in imeli pri tem vso pomoč poštenih, čeprav zaslepljenih meščanov. Med neredi je bilo ranjenih skoraj petdeset policajev.« Zakaj pa je prišlo do neredov? Sodnikova razlaga je naslednja: »Pri stanju 3:2 za Neapol, v zadnjih sekundah tekme, so gostje z vsemi močmi napadali. V kazenskem prostoru je branilec Neapoli zrušil nasprotnika in, zvest pravilniku, sem dosodil enajstmetrovko, katero je Pivatelli pretvoril v gol izenačenja.« Prisotni pa so menja, da prekršek Neapeljskih igralcev še zdaleč ni bil tako hud, da bi zaslužil ostro kazen.

Mladinski literarni natečaj

Slovenska prosvetna matica v Trstu razpisuje mladinski nagradni literarni natečaj. Nagradni bodo trije najboljši prispevki: novela, črtica ali pesem. Vpisana dela naj ne obsegajo več kot eno kolono »Demokracije«, v kateri bodo objavljena.

Prva nagrada 3000 lir, druga nagrada 2000 lir in tretja 1000 lir. Razen teh bo še pet priznawalnih nagrad v obliki knjižnega daru.

Oceno prispevkov bo izvršila posebna žirija.

Prispevke v zaprti kuverti poslati na naslov: Slovenska prosvetna matica, Trst - ul. Machiavelli 22-II - najkasneje do 10. decembra t.l.

POD ČRTO

Hlapci Jerneji v parku

Pred glavno postajo v našem mestu leži nekaj prometni otok. Zasadih in opremili so ga menda prav tisti, ki so pred sto leti zgradili tržaško železniško postajo. Klopč so razvrščene v obširnem krogu in na enem mestu je tudi vodnjak in v njegovih bližini preganja dolgočasje oko postave.

V malem parku se zbirajo iz ušadov in poklicev odstavljene ostareli možakarji iz sosednjih ulic. Kakor hitro se oglašijo prvi zvoki spomlad, drobijo z drsajočimi kovčki in z ukrivljenimi palicami iz stranskih ulic čez trg in v park na šborovanje. Teh sestankov ne zganjajo skupaj zaslužkarji partijski priganjaji; za stare, odslužene hlapce Jerneje nimajo zanimanja. Skrivljeni hrbti, naglušna ušesa, solzave rdeče oči, težka sapa in zadušljivi kašlj, to ni blago za poulično razganjanje, niti prehrana za revolucio-marne topove.

Ob lepem vremenu posedajo po parku vsak popoldan, se grejejo kot kuščarji na soncu, se pogovarjajo in pridno sesajo iz ogorelih pip ali pa s praznimi željstmi žve-

diho ogorek cigare. Tako minevajo popoldanske ure. To je tržaški svet dedov in pradedov, osamljenih in zaostalih, tržaški svet, ki sam sebi piše vero in postave. Starčki se stiskajo nekoliko nagnjeni naprej in včasih se jih toliko nabere, da vsi niti prostora ne najdejo. Pripovedujejo že stokrat izpovedane doživljaje; tiho in mirno popisujejo svoje težave ali pa tudi izbehatajo iz svojih brezobnih ust po kako predrzno šalo. Skozi smrdljivi dim po cesti pobranih cigaretnih ogorkov ogledujejo mimodreže avtomobile, ki jim pričejo o današnjih razdraženih časih, in mislijo na staro blaženo preteklost. Vsak izmed njih nosi v sebi svojo lastno, izredno ušodo, svojo lastno človeško zgodbo in prav tako lastno breme skrbi na svojih plečih.

Mnogi izmed njih so nadložni, oveli, izrabljeni in zreli za grob. Včasih se dogaja, da nekdo izostane in ga tudi naslednje dni ni več na spregled. Včasih se nekdo spusti v živahno in celo strastno pripovedovanje. V takih trenutkih se vse glave nagnejo proti pripovedovalcu. Če bi se pomešal med nje pesnik in bi prisluhnil njihovim zgodbam, bi lahko napisal na du-cate knjig.

Med osivelimi, v trdem delu skrivljenimi in trudnimi starčki vlada vedno praznično razpoloženje. Vsi imajo za seboj dolgo in trpljenja polno pot, pred njimi pa je le še kratka steza. Romani so navzgor in navzdol, po ovinkih in serpentinah, čez trdne mostove in o-mahljive brvi. Na klopek starčkov se dnevno zbirajo tako številna življenjska leta, toliko življenjskih kušenj, toliko izpolnitve in toliko odrekanj, toliko veselja in trpljenja. Človek bi pred vsem tem moral dvigniti klobuk v počastitev in opomin. Včasih se zgodi, da se skupini približa otrok, spleza najskrajnejšemu na klopi na kolena in ga poprosi za — pravljico.

Ko se dan ohladi in zapiha veter s Krasa, se senatorji dvignejo posamezno ali pa v skupinah in odstopajo počasi v ulice in proti domu. Sonce jim žari iz oči in po ušesih jim zvoni otroški smeh. To so praznične ure, ki jim lajšajo življenje. Ceravno jih stiskajo visoka leta, se počutijo v teh urah v parku, ki je videl prve svečane železniške potnike pred sto leti, kot mladostni frkolniki, ki se sedajjo na ozadje meščanskih kočij, spremljajo Bosance po tržaških ulicah in ploskajo ob udarcih Radekijeve koračni-

ce... Takrat, pravijo, ni bilo toliko krivice, toliko zlobe, toliko laži in hinavstev. Oblast je bila čast, ne pošast!

Nekaj pa te le, kar ne ostari, kar ostaja vedno mladostno in nikoli ne osivi, to je jedro človeškega bitja.

Sedaj, na jesen, se klopi počasi praznijo. Le krepkejši še vedno la-zijo iz svojih zakotij, ustavljajo se ob kostanjariju, da si segrejejo mrzle prste, ocenjujejo veje, ki jih bodo spomlad odžagali, se ozirajo po oblakih in napovedujejo zimo. Ko pripisaka burja, tudi senata v parku ni več. Po praznih klopek bleščejo zarumeneli listi. Starčki so odšli na dopust vse do spomlad.

Ko se bodo valili marčni kosi, bodo spet prihajali. Marsikateri bo izostal, nadomestili jih bodo novi — upokojenci, novi odslavljeni...

Kaj me vedno zadržuje na teh klopek, ki prihajajo iz postaje in prečkam starodavni park? Kaj morda iščem obraz, ki bi bil podoben mojemu očetu? Ali morda tudi trdo dejstvo, da izgubljam moči mladine in se bom morda tudi sam pridružil skupini starčkov? Seveda tako daleč še ni z menoj, še moram poskrbeti za to in ono; še me z nezmanjšano silo priteguje življenje

nase, življenje, ki odkriva skrivnosti razumevalojih, ki jih je na svetu čedalje manj. Kljub temu sem na nekem prehodu, na razpotju s katerega ni povratka v ognjevit poletje. Polagoma usihajo pozeleznja, hrepenjanja in želje zahajajo v dre mavico, slike in vtisi sveta ne ostajajo več priklenjeni, spomin slabi in vse nekam bledi. Leta hitijo s podvojeno hitrostjo in vedno razločnejše se nam približuje nasproti — konec.

Cedalje bolj se oddaljujem od stvari, ki so mi bile še pravkar neob-hodno potrebne in dragocene; vedno globlje se pogrezam v neko notranje osvobodjenje in sproščenost. V sili mladosti nisem o teh stvareh nikoli slutil, nikdar sanjal. Puščam ljudem živeti, kakor želijo živeti, prav malo me zanima, kakšen odnos vzdržujejo do mene.

Se se v notranjosti nekaj razgiba, od časa do časa še se tu pa tam segreje srce. Še je včasih življenje čudovito, še me osrečuje zvok klasične glasbe, razcvet breskve in nasmehek ženske, še me razveseljuje prvi sneg, pisk burje. Nikdar pa ne grem v parku mimo teh klopi, ne da bi ustavil pogleda in se ne domislil, da je na svetu vse minljivo.

Jugoslavija pred kongresom

II. Nadaljujemo z razgovori pred ameriškim kongresom v odnosih ameriških parlamentarcev in politikov do Titove Jugoslavije. Na vrsti je upravitelj sklada za pomoč tujim državam, Harold Stassen.

Drug visoki uradnik, ki je bil natančno izprašan, je bil bivši guverner Minnesote in sedanj upravitelj sklada za pomoč tujim državam, Harold Stassen. Razprava o njegovem poročilu je bila mnogo daljša in ostrejša. Velik del razprave je bil tajen in o njem ni zapisnika.

Stassen je v svojem poročilu o delitvi pomoči in o državah, ki jo sprejemajo, izjavil o Jugoslaviji to-le: »Jugoslavija je ostala neodvisna od Kominforma. Ze to je dejstvo, ki je za vso Vzhodno Evropo silno važno. Vrh tega je Jugoslavija stopila v zavezniške pogodbe odnose s Turčijo in Grčijo. Naš nart je, da dajemo tej važni državi še naprej gospodarsko in vojaško pomoč, da bi ji pomagali utrditi svojo gospodarsko moč, ki je temelj njene obrambne sposobnosti.«

Gospa Kelly: »Ali ima vaš zakonski predlog pooblastilo za predsednika, da lahko odkaže pomoč vsaki državi, katere stališče do nas bi se spremenilo? To se nanaša posebno na Jugoslavijo.«

Stassen: »Zakonski predlog daje predsedniku pravico da delitev pomoči spremeni. Prepričan sem, da se bo glede Jugoslavije pokazalo, da ima ona večji vpliv na Sovjetsko zvezo, kakor pa Sovjetska zveza na Jugoslavijo. Ker je sodelovala z Združenimi državami in z našim načrtom za medsebojno varnost, je Jugoslavija dosegla mnogo večji napredek v zadnjih letih kakor pa druge balkanske države, ki so ostale pod sovjetsko oblastjo. Noben obiskovalec Jugoslavije, ki potuje po deželi ali obiskuje njene tovarne, ne more zapreti svojih oči pred dejstvom, da je Jugoslavija svojo industrijsko proizvodnjo podvojila, odkar sodeluje z Združenimi državami, in da je tudi ljudstvo vidno srečno in dobro razpoloženo. Mnogo stvari bi bilo treba v Jugoslaviji spremeniti, da bi imel narod več svobode. Toda v primerjanju s sovjetskim blokom je slika Jugoslavije mnogo bolj ugodna. Zaradi tega sodimo, da je imela ameriška politika v Jugoslaviji večji uspeh kakor kjerkoli drugod, kjer smo dali pomoč v okviru našega načrta.«

Gospa Kelly: »Da, nam se menda res zdi, da smo s svojim programom v Jugoslaviji uspešni. Toda glavno vprašanje je, če je Jugoslavija na strani Zapada ali ne?«

Stassen: »Prepričani smo, da je Jugoslavija tudi v bodoče vztrajala na politiki svoje neodvisnosti in suverenosti in sodimo, da je v našem interesu, da ji pomagamo pri napredku vse do teje, dokler bo šla za tem ciljem.«

Gospa Kelly: »Ali ima vlada res še vedno občutek, da je Jugoslavija na strani Zapada?«

Stassen: »Sodim, da bi bilo pravilnejše govoriti o občutku, ali je Jugoslavija neodvisna in suverena država in ali je ohranila svojo neodvisnost kljub vsem komunističnim nakanam, da jo potegnejo nazaj v svoj krog.«

Poslanec Hays: »Mene jugoslovanske razmere vznemirjajo. Imam vtis, da ste hoteli reči, da je Jugoslavija v zadnjih štirih letih tako napredovala, da mora to vsakomur, ki si jo ogleda, pasti v oči. S tem menda hoteli reči, da je pomoč, ki teče iz naših virov, šla tudi v prid ljudskim masam, izboljšala njihovo življenjsko raven, obleko, prehrano in podobno?«

Stassen: »Da, tako je. Tako je na primer pred dvema letoma sklenila jugoslovanska vlada ukiniti kolektivizacijo kmetijstva, ker ni bila uspešna. Vlada je vrnila zemljo kmetu in mu omogočila, da se vrne nazaj k zasebni obdelavi svojih kmetij. Naravno je, da so se kmetje oprijeli z obema rokama te priložnosti. Mi smo pomagali jugoslovanski vladi, da je mogla izpeljati ta povratek k zasebnemu obdelovanju kmetijske zemlje. Tako je postalo kmetijstvo bolj svobodno in manj komunistično. Sodim, da je to dejanje imelo velik pomen. To je značilno. To pa je samo en primer, ki ga omenjam. Na enak način so v Jugoslaviji ukinili prejšnjo centralizirano kontrolo nad krajevnou industrijo. Delavci in ravnatelji krajevnih industrij imajo danes mnogo več svobode kretnja in ukrepanja kakor pa v drugih komunističnih sistemih. Dalje so Jugoslavijo odprli turistom in ljudstvo je začelo žeti sadove teh ukrepov s prevažanjem in preskrbo tujcev ter s prodajo pridelkov. Vsega tega pod komunističnim sistemom ni. Vse ta razvoj v Jugoslaviji, ki ga je omogočilo naše sodelovanje v okviru našega programa, je važen in pomemben posebno za tistega, ki je prišel iz sovjetskega komunističnega bloka in to opazuje pod temi vtisi.«

IVE STAREC

(Se nadaljuje)

VESTI s TRŽAŠKEGA

Usoda tržaškega pristanišča

Zadovoljstvo nad doseženim avstrijsko - italijanskim sporazumom

Prihodni teden 14. t. m. začne v Rimu napovedana konferenca o tržaškem pristanišču, na katero je Italija povabila zastopnike Avstrije, Češkoslovaške, Jugoslavije, Madžarske, Švice in Zahodne Nemčije. Razpravljali bodo o bodoči ureditvi mednarodnega prometa skozi tržaško pristanišče. Delokrog konference bo sicer znatno ožji kot se je prvotno domnevalo, kajti po programu naj bi delegacije raznih držav na njej v glavnem povedale svoje želje, kasneje se bo šele videlo v koliko in kako jih namerava Italija upoštevati. Vkljub temu pa bo ta konferenca važen mejnik v povojnem razvoju našega mesta.

Zanimivo je, da je tako rekoč na predvečer te konference, 5. t. m., avstrijska revija »Verkehr« objavila besedilo sporazuma glede uporabe tržaškega pristanišča, katerega sta Italija in Avstrija sklenili že 22. oktobra in ga je avstrijski ministrski svet že odobril. Iz tega 15 členov obsegačega sporazuma je že razvidno, kaj je Italija pripravljena nuditi zalednim državam, ki so zainteresirane na prometu skozi naše pristanišče. Koncesije niso majhne. Tako sporazum ukinja 50-odstotni dodatek na redne italijanske železniške tarife za blago, ki potuje v tranzitu čez italijansko ozemlje, v tem primeru iz Avstrije v Trst in obratno. Ustanovljena bo posebna mešana komisija, ki bo sproti reševala vsa vprašanja avstrijskega prekomorskega prometa skozi Trst. En avstrijski član te mešane komisije bo stalno bival v Trstu, en italijanski član pa na Dunaju.

Avstrijske vlada bo lahko osnovala svojo lastno mornarico, ladje, ki bodo plule pod avstrijsko zastavo, pa bodo lahko vpisane v tržaški pomorski register. Avstrijske in italijanske železnice se bodo posvetovale o prometnih in tarifnih olajšavah za blago, ki bi potovalo iz Trsta skozi Avstrijo v druge države ali obratno. Tržaška »Javna skladišča« bodo dala za avstrijske potrebe na razpolago zadostne in primerne prostore po znižani najemini. Avstrijska podjetja, ki bi razvijala svojo dejavnost v zvezi z avstrijskim trgovskim prometom, bodo lahko delovala tudi v Trstu. V vsem bo avstrijski promet deležen enakih ugodnosti kot italijanski in ne bo podvržen nobenim obvezam ali omejitvam glede uporabe italijanskih oziroma tujih ladij.

Plesna čajanka SDD

Dne 13. novembra ob 17. uri bo na sedežu SDD v ulici Machiavelli 22-II 4. plesna čajanka za člane in prijatelje mladinskega oddelka SDD. Vljudo vabljeni!

Mladinski oddsek SDD

S tem sporazumom si je Italija predvsem pridobila podporo in zadovoljstvo glavnega odjemalca uslug tržaškega pristanišča, kar ugotovimo iz precejšnjega vloženja v sami konferenci. Samo tržaško pristanišče pa bo od tega sporazuma gotovo imelo veliko korist.

Vest o sporazumu med Italijo in Avstrijo je izzvala med tržaškimi gospodarskimi krogi veliko zanimanje in tudi upravičenih upov glede bodočnosti tržaškega pristanišča. Mnogi se nadejajo, da je prvi resniški korak h končni ureditvi tega predega vprašanja.

Zasebne telefonske družbe

Kakor znano obstoja poleg državne Aziende di Stato per i Servizi Telefonici v Italiji še pet velikih zasebnih družb, ki imajo na posameznih področjih koncesijo za izvajanje telefonske službe, v naših krajih n. pr. TELVE, Tri izmed teh družb, in sicer TELVE, STIPEL in TIMOL so odvisne od Società Torinese Esercizi Telefonici, katere je zopet v rokah državne ustanove IRI. Dejansko in ne samo formalno zasebni sta torej samo dve veliki telefonski družbi, TETI in SET, pri katerih je udeležen tudi švicarski in švedski kapital. Vsem petim družbam pa poteče letos koncesija. Italijanska zbornica bo torej morala odločiti, ali naj se sistem konce-

sioniranja obnovi ali pa naj vsa telefonska služba preide enostavno v državne roke, tako kot se je to zgodilo že v mnogih drugih državah, kjer upravlja država tako s pošto, kakor s telegrafom in telefonijo. V javnosti so se namreč že ponovno slišali glasovi, ki predlagajo, naj se to zgodi; oglašili so se pa tudi taki, ki zahtevajo, naj ostane pri starem, ker se bojijo počasne države birokracije. Videli bomo torej, kaj bodo sklenili poslanci in senatorji.

Pri vsem bo treba namreč upoštevati, da zahteva vzdrževanje in še bolj izpopolnjevanje telefonskih naprav velike kapitalne. V letih 1945-54 so omenjene družbe porabile za nove investicije 179 milijard lir, za leto 1955 pa so v isti namen predvideli izdatke 40 milijard. Potreben kapital so dobile na zasebnem trgu (s prodajo obveznic in novih delnic), medtem ko bi morala v primeru podzavljenja poskrbeti zanj država, pa čeprav zopet z razpisom novih posojil.

Slovenska prosvetna matica v Trstu prireja 16. t. m. ob 20.30 predavanje g. prof. Antona Dabinoviča o temi: »Slovenci in Italija«. Pred predavanjem bo zanimiv dokumentarni film. Vstop prost. — Vabljeni! Odbor

Pravni položaj Slovencev na Tržaškem

II.

Naj še omenimo, da je vsak ukrep šolske oblasti, ki je v kvar kvalitativni višini, kakovosti slovenskega prebivalstva v slovenskih občinah, vseh in krajih z namenom, da se ogroža etnični sestav dotičnih občin in vasi. Sem spadajo množična naseljevanja v devinskih naseljenih občinah, v Sv. Križu, na Proseku. Nimamo absolutno ničesar proti istrskim beguncem italijanske narodnosti, saj imajo oni svo pravičo, da jih matična država sprejme in spravi pod streho. Ali menja smo, da bi bilo za begunce bolje, če bi se naselili bliže Trsta in delovnih centrov, kot na kraški planoti, ki je vendar toliko prostora in sveta nad Barkovljami in v ostali spodnji okolici v bližini Trsta.

Tudi prislilno odzemanje, ekspropriacija plodne zemlje slovenskemu malemu kmetu pospešuje raznarodovanje, ker mora mali kmet zaradi ekspropriacij menjati svoj poklic, se preseliti v mesto ali se izseliti. Pri teh razmišljanjih se ne moremo spominjati na ravnanje švicarskih državnih oblasti v italijanskim prebivalstvu v Kantonu Tesinu. Da prepreči raznarodovanje in spremembo narodnostnega sestava tega Kantona, je švicarska republika celo prepovedala naseljevanje Nemcev v tesinskem Kantonu. S tem ne moremo pričakovati od naših državnih oblasti, da bi prepovedale naseljevanje italijanskih prebivalcev v slovenskih krajih, ali pričakovati bi, da vsaj ne pospešujejo množičnega naseljevanja, ki ima očit namen spremeniti narodnostni sestav naših krajev v škodo Slovencev.

Raznarodovanje Slovencev se vr-

šilo tudi s spremembami narodnostnega sestava posameznih občin ter slovenskih krajev in vasi. Sem spada množično naseljevanje italijanskega prebivalstva v slovenskih občinah, vseh in krajih z namenom, da se ogroža etnični sestav dotičnih občin in vasi. Sem spadajo množična naseljevanja v devinskih naseljenih občinah, v Sv. Križu, na Proseku. Nimamo absolutno ničesar proti istrskim beguncem italijanske narodnosti, saj imajo oni svo pravičo, da jih matična država sprejme in spravi pod streho. Ali menja smo, da bi bilo za begunce bolje, če bi se naselili bliže Trsta in delovnih centrov, kot na kraški planoti, ki je vendar toliko prostora in sveta nad Barkovljami in v ostali spodnji okolici v bližini Trsta.

Tudi prislilno odzemanje, ekspropriacija plodne zemlje slovenskemu malemu kmetu pospešuje raznarodovanje, ker mora mali kmet zaradi ekspropriacij menjati svoj poklic, se preseliti v mesto ali se izseliti. Pri teh razmišljanjih se ne moremo spominjati na ravnanje švicarskih državnih oblasti v italijanskim prebivalstvu v Kantonu Tesinu. Da prepreči raznarodovanje in spremembo narodnostnega sestava tega Kantona, je švicarska republika celo prepovedala naseljevanje Nemcev v tesinskem Kantonu. S tem ne moremo pričakovati od naših državnih oblasti, da bi prepovedale naseljevanje italijanskih prebivalcev v slovenskih krajih, ali pričakovati bi, da vsaj ne pospešujejo množičnega naseljevanja, ki ima očit namen spremeniti narodnostni sestav naših krajev v škodo Slovencev.

Ni namen teh vrstic destruktivna kritika, niti godrnjanje državne in javne uprave Tržaškega ozemlja glede postopanja s Slovenci, pač pa se s tem obračamo na državno oblast in na vso italijansko javnost zato, da se pravni položaj Slovencev enkrat za vselej razčisti in razjasni. Po enem letu italijanske uprave tega ozemlja in ob neizvajanju bistvenih določil londonskega statuta imajo Slovenci polno pravičo vedeti, ali in kako namerava Rim stvarno rešiti problem slovenske manjšine. Ali v duhu italijanske ustave in po načelih, po katerih evropske svobodne demokratične države rešujejo ob polovici XX. stoletja narodnostna vprašanja svojih manjšin, v duhu sporazuma, mirnega sožitja in medsebojnega spoštovanja med slovenskim in italijanskim prebivalstvom ali pa s sistematično, počasno asimilacijo Slovencev na tem ozemlju?

To je problem, je vprašanje, na katero Slovenci pričakujejo odgovora. Ne z besedami, ampak z dejanji. Pred tem problemom moramo enkrat za vedno pribiti delstvo, da je Julijska krajina s Trstom, Istro in Reko etnično mešano ozemlje, kjer se od pamtikeva srečujejo in dotikata dva svetova, romanski in slovanski. Neresno in nepolično bi bilo zanikati to zgodovinsko-zemljepisno dejstvo. Pa so vendar še danes med nami v Julijski krajini ljudje stare, preživele miselnosti, ki si domišljajo, da so veliki politiki in zaslužni borci za italijansko stvar. Oni izhajajo z anahronistične in antislovenske premise, da so bili Slovenci in Hrvati še pred nedavnim časom, pred 50 ali 100 leti, kulturno in socialno brezpomembni faktor, kakor pred dva tisoč leti grški »hiloti«, ker so bili po ogromni večini poljedelci, gozdarji, živinorejci in preprosti delavci.

Torej, da jih v javnem življenju sploh ni bilo. Iz dejstva, da so imeli tedaj samo Italijani v rokah vsu upravo in oblast, in da je bil njihov jezik edini jezik javnega in upravnega življenja, trdijo, da pomeni vsaka pravica, ki jo je socialni in narodni razvoj Slovencev prinesel po francoski in marčni (1848) revoluciji, napad na zgodovinske privilegije italijanskega prebivalstva in napad na njegov obstoj.

Ali ti privilegiji, ne samo da niso izvirali iz plemenitejših krvi ali večjih duševnih sposobnosti, ampak so bili privilegiji slučaja. Ko je namreč italijanski živel prebival v mestnih središčih, kjer je bila cerkvena in državna oblast, kjer so bili uradi, šole in trgovina, je Slovan živel na deželi, kjer je moral trdo delati in obdelovati pušo zemljo, brez šol in izobrazbe. S temi privilegiji, ki so bili v Julijski krajini vse njih pridobitve in ustanove v teku 25-letne fašistične dobe uničene, razpuščene, premoženja odvzeta, razglašena vsa slovenska inteligenca in zaprte vse slovenske šole.

„Socialisti“ iz vseh vetrov Woditzka v titovski USI

Da ne bodo tržaški titovci dobili za svojo Neodvisno socialistično zvezo nobenega pomembnega, še manj pa po preteklosti zares načelnega italijanskega človeka, je bilo jasno takoj od začetka. Čim so našli na gluha ušesa pri tukajšnjih podružnicah Saragatovih in Nenni-jevih socialistov, jim ni preostalo drugega, kot da se zadovoljijo z iskanjem zaslišan figur. Toda nihče ni mogel pričakovati, da bo na njihovem zboru predstavil Valda Magnanija, formalnega šefa nove titovske politične kombinacije, nihče drugi kot Nino Woditzka, ki se je leta 1945 odlikoval kot najoglednejši in najbolj nekompromisen italijanski nacionalist.

Res čudno je, kako komunisti z lahkoto spregledajo tistim, ki so jim pripravljeni služiti, posebno če, če jih rabijo. Tako so se znašli v bratskem objemu Stoka, Petronio, Laurenti, Dekleva in Woditzka. Pa naj si še kdo upa reči, da to ni prava fronta miru! Na italijanski strani ugotavljajo, da je pač Woditzka bil potreben oter, s katerega bi lahko govorili in ljudje, ki bi ga poslušali. Titovci so mu ponudili oboje in zdaj je tam. Kje bo jutri? Pri takih preobratih se tega ne more prerokovati. Od nekdane »Voce Libera«, kjer je nekoč bil, pa do »USI«, pri kateri je sedaj, je menda že dovolj velik skok, da opravičuje izraženi pomislek. Obenem je to lepo spricevalo tudi za tržaške titovce, ki so očitno izprčili, v kakšnem položaju so, kajti samo v stiski se takšne »muhe žreca.

Resnica o ruski revoluciji

Te dni so proslavljali tudi tržaški komunisti »sekundiranem manj-kukititovcev 38. obletnico boljševiške revolucije od 7. novembra 1917 v mestu in na podeželju. Sv. Križ je počastil s svojo prisotnostjo tudi Vittorio Vidali v spremstvu svojega opredeljenega Karla Siskovića. Povzdigovali so komunistično revolucijo in »svobodo«, »bleginjo«, »mir«, »zadovoljstvo in srečo«, ki jih je prinesla ljudem, ki so v komunističnem raji. Niso pa povedali ljudem, koliko milijonov ljudi je pomorila ruska revolucija in koliko milijonov na leto jih še vedno beži iz komunističnih držav.

Vsekakor je potrebno seznaniti slovensko ljudstvo, posebno še slovensko delavstvo z nekaterimi dejstvi, ki osvetljujejo revolucijo.

Predvsem je treba vedeti, da carskega absolutizma v Rusiji ni zrušila boljševiška, to je komunistična revolucija, ampak so to storile demokratske stranke (kadeti naprednjaki, socialisti menševiki, revolucionarni socialisti, zmerni konservativci) po vodstvom člana dume, socialista Aleksandra Kerenskoga, in s pomočjo ruskega ljudstva. Prava revolucija je izbruhnila 10. marca 1917. Bil je Aleksander Kerenski, načelnik provizorne vlade, ki je prisilil 15. marca 1917 carja Nikolaja II., da se je odpovedal prestolu in šel v pregnanstvo tja na sibirsko mejo. Tedaj, ko je ruski narod pod vodstvom demokratskih voditeljev zrušil tristoletni carizem in birokracijo, so bili boljševiki odstotni. Lenin, Trocki in Zinovjev so bili v Švici na varnem, Stalin, Kamenjev in Džeržinski v Sibiriji.

Ko so Lenin in tovariši v Švici slišali o ruski revoluciji in odstopu carja Nikolaja, so hoteli v Rusijo, toda pot skozi zavezniške države v vojni proti Nemčiji jim je bila zabranjena, ker so jih zavezniški smatrali za ruske antipatriote in prijatelje Nemčije. Zato pa jim je Nemčija, na posredovanje švicarskega komuniste Fritzta Plattena, dovolila prehod preko Nemčije v Rusijo, kamor je Lenin dospel šele v drugi polovici aprila 1917. Kerenskijeva provizorna vlada, kot demokratska vlada, je dovolila vrnitev boljševikov v Rusijo, četudi je vedela, da so njeni neizprosni nasprotniki.

Ali Kerenskijeva vlada, ki je odstavila carja in dovolila široke pra-

pomoč in tako se je Kerenskijev poskus vkrakati v Petrograd izpolnil. Boljševiki so postali gospodarji položaja in zmagovalci.

Razpisali so volitve za Konstituantno, da izdela ustavo za novo republiko. Delegati za Konstituantno iz vse Rusije so se zbrali 19. januarja 1918 v Tavrjski palči v Petrogradu. Bilo jih je 612 od teh je ena četrtna boljševikov s 155 zastopniki. Za predsednika Konstituantne je bil izvoljen zmeren socialist, revolucionar Cernov, z 244 glasovi proti boljševškemu kandidatu, ki je dobil samo 153 glasov.

Se istega dne je bila ta prva Konstituantna ruskega naroda z brutalno silo razglašena od boljševiških straž. Tako je bila v Rusiji pokopana 19. januarja 1918 parlamentarna demokracija, proti volji naroda in njegovih izvoljenih poslancev.

SLOVO

V teh dneh so se poslovili iz Trsta prvi poklicni slovenski profesorji in odšli v Združene države. So to prof. matematike, dr. Vinko Vovk, prof. zgodovine in zemljepisa, dr. Jože Velikonja in njegova žena dr. Tili Rusova-Velikona.

S končno prodajo STO pred letom dni je nastopilo postopno izpodirvanje slovenskih šol v Trstu, ki jim je na papirju Londonska spomenica sicer zajamčila obstoj, de'ansko pa se je tudi slovensko šolstvo v Trstu vključilo v usodo narodne manjšine in vseh tistih ugodnosti, ki jim je prav Londonski sporazum nakazal — končni cilj. To slovo ne pomeni niti začetka, niti konca postopnega razredčevanja. Nekateri učitelji in profesorji so že pred tem odšli v Jugoslavijo. Čez nekaj dni odpotuje v Združene države nadaljnja dvojica. V doglednem času pa bodo na vrsti vsi neitalijanski državljani in za njimi verjetno tudi tisti, ki ne bodo nostrificirali svojih vseučiliških diplom, ki so si jih pridobili na tujih univerzah.

Z gornjo trojico so odšli profesorji, ki so postavljali pod najtežji pogoji temelje slovenskemu šolstvu v Trstu. Tisti, ki so slovensko šolo gradili tudi za one, ki so jim po svojih močeh pomagali k slovesu. Tega dejstva zgodovina slovenskega šolstva ne sme pozabiti...

Slovenska tržaška javnost z velikim obžalovanjem spremlja kvalitno zniževanje svojega šolstva. Slovensko dijaštvo se je z ogromno udeležbo, s slovenskim petjem in priložnostnimi spomini poslovilo od svojih ljubljanih profesorjev na tržaškem glavnem kolodvoru. Marsikatera solza hvalečnosti in zahvale se je utrla iz mladih dijaških oči.

Zbogom, profesorji, ki ste odpirali hrame slovenski besedi, nauku in znanosti! Naj vas spremlja naša prisrčna in iskrena želja na vaši poti in v novem življenju! Spomnite se prijateljev in rojakov, ne pozabite tržaških Slovencev! — em

Odgovorni urednik: Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tisk: tisk. Adria, d. d., v Trstu

ZDRAVNIK
Dr. FRANJO DELAK
v TRSTU

ponovno sprejema v Barkovljah, ul. Cerreto 13, pritičje, vsak dan od 16. do 18. ure. — Tel. 32-537

Mizarji
kmetovalci
podjetniki
Deske, smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in par-kete nudi najugodnejše

CALEA
TEL. 90441
Viale Sonnino, 24

Kaj bo s cesto Sesljan-Cerovlje?

Delo na avtocesti, ki gre iz Nabržine v Devin je v polnem teku. Podjetja imajo moderna orodja, ki rijejo zemljo, kamen ter sploh vse, kar jim pride na pot. Tako rijejo, kopljejo in odvažajo material sedaj skozi Sesljan. Obe cesti, ki iz Sesljana peljeta v Vižovlje in Cerovlje, bosta presekani, oziroma tista v Cerovlje je bila že pred dnevi presekana ter je prehod sedaj tam popolnoma ustavljen. Ostala je cesta za Vižovlje, po kateri se bo še nadalje vršil promet vse dotlej, dokler ne bo napravljena nova cesta s prehodom čez novo avtocesto. To je v redu, a ne tako s prej omenjeno cesto, ki pelje v Cerovlje in Mahvinje, kjer je ostalo čez cesto tudi v Sesljanu nekaj hiš in novo pokopališče. Ljudje se tu upravičeno razburjajo, ker bodo morali sedaj napraviti velik ovinek čez Vižovlje, da bi prišli v Sesljan. Hiše, ki so ostale v Sesljanu onkraj nove ceste, bodo sedaj oddaljene od vasi skoro 1 km. Posebno pa je razburila ljudi vest, da na tem mestu ne bo niti pozneje napravljeno ničesar za prehod čez novo cesto. Zaradi tega se je prejšnji torkel zbrala delegacija zastopnikov vseh prizadetih vasi ter se zglasila pri občinski upravi in Nabržini, da izve, kaj misli občina napraviti v tej zadevi. Delegacija je sprejel župan in cel občinski odbor. Župan je delegaciji takoj pojasnil, kako se teji trenutno zadeva prehodov čez novo cesto ter je tudi povedal, kaj misli občina zaradi ukreniti. Občina ni bila predhodno obveščena, kako misli urediti prehode sedanjih poti čez novo cesto. Pač pa se je zglasil pred tednom dni na županstvu zastopnik uprave držav-

nih cest, ki tudi nadzoruje delo, ter je obrazložil, kako mislijo urediti oba prehoda v Sesljanu. Medtem ko je za prvi prehod v Vižovlje je preskrbljeno, ni bilo ničesar preskrbljeno za drugi prehod v Cerovlje. Uprava stoji namreč na stališču, da za obe vasi zadostna je en prehod čez novo cesto, in to za Vižovlje, medtem ko bi za Cerovlje poskrbeli le prehod za pešce. Župan mu je takoj pojasnil, da občina ne more sprejeti tega stališča, ter da bo nujno treba sprejeti ukrep, s katerim bo mogoče prekopati novo cesto tudi z vozom po prejšnji cesti. Dotični tehnik je takoj na to izjavil, da po sedanjem teku ceste ta prehod tehnično ni izvedljiv, ker je strmina prevelika. Napravili pa bodo tam prehod za pešce s stopnicami v obeh stenah, in to takoj, čim se bodo z deli pomaknili nekoliko više od tam. Prehod z mostom pa bi bil mogoče nekoliko niže kot je sedanji tek ceste, toda ker v sedanjem načrtu ni predviden, ni tudi denarja za to, ter ga zaradi tega za sedaj ne morejo zgraditi. Ker je župan vztrajal na zahtevi po prehodu, je zastopnik cestne uprave svetoval, naj bi se občina zanimala bodisi pri cestni upravi ali pri ravnanstvu javnih del, da bi se našel denar, ki bi bil potreben za gradnjo tega mostu. V tem smislu je župan obvestil zastopnike vseh prizadetih vasi ter obljubil, da je že dal navodilo tehničnemu uradu za sestavo tozadevne vloge ter se bo potem pisмено in osebno zanimal za ugodno rešitev tega za prizadete vasi tako važnega vprašanja. Ker je zadeva res nujna in izredno važna smo prepričani, da bo občina uspeła.

Z nakupom dobrega blaga prihranite denar!

OBIŠČITE
MAGAZIN
ANGLEŠKEGA BLAGA
(MAGAZZINO STOFFE INGLESI)
Skladišče: TRST - Ulica S. Nicolò 22
Telefon štev. 31-138

Prodaja na debelo in drobno vsakovrstno originalno ANGLEŠKO IN NACIONALNO BLAGO ZA MOŠKE IN ŽENSKO PO NAJNIŽJIH CENAH

Obračajte se na nas osebno ali pismeno

IZREZITE OGLAS, VELJA ZA POSEBEN POPUST!